DOI: [10.32702/2307-2105-2021.1.12](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.1.12)

УДК 365:640

*Д. М. Загірняк,
д. е. н., доцент, професор кафедри обліку і фінансів,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
ORCID ID: 0000-0002-7009-8635
В. І. Глухова,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів,
Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
ORCID ID: 0000-0003-3120-9651
Х. В. Кравченко,
студентка, Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського
ORCID ID: 0000-0002-1287-9249*

ДІЯЛЬНІСТЬ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ І ЇХ ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*D. Zagirniak
Doctor of Economic Sciences,
Associate Professor, Professor of the Department of Accounting and Finance,
Kremenchuk National University of Ostrogradsky
V. Glukhova
PhD in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Accounting and Finance,
Kremenchuk National University of Ostrogradsky
K. Kravchenko
Student, Kremenchuk National University of Ostrogradsky*

ACTIVITIES OF COMMUNAL ENTERPRISES AND THEIR FINANCIAL SUPPORT IN CONDITIONS OF DECENTRALIZATION

Метою написання статті було дослідження комунального господарства як одної з найважливіших галузей народного господарства, що забезпечує життєздатність населених пунктів. У статті висвітлено роль комунального господарства в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіонів, визначено сутність поняття "комунальне підприємство". Проаналізовано діяльність підприємств комунальної власності, окреслено їх класифікацію, визначено та досліджено тенденції змін чисельності комунальних підприємств по Україні та по її областях. Розглянуто показники фінансового стану підприємств комунального господарства, джерела їх фінансового забезпечення. Оцінено рівень державної підтримки даної галузі, проаналізовано внесок комунальних підприємств в доходну частину місцевих бюджетів.

Досліджено та проаналізовано існуючі проблеми функціонування підприємств комунальної власності в Україні, запропоновано підходи до розв'язання даних проблем, а також зроблено відповідні висновки.

Communal utilities is an important social sector that provides the population, enterprises and organizations with the necessary utilities and significantly affects the development of the country's economy. The effective functioning of communal utilities is to ensure the sustainable development of the regions, which is especially important in the context of decentralization. Thus, communal utilities – one of the most important sectors of the national economy, which ensures the viability of settlements. For the effective functioning of utilities, their financial support is important. In our opinion, it is obvious that the current level of development of public utilities does not meet the needs of the vast majority of the population. Therefore, this poses a threat to the financial and economic security of the industry. Problems that exist in public utilities affect every inhabitant of Ukraine; they are due to imperfections in the management of utilities, low quality of utilities, inefficiency of their activities, insufficient financial support and many other factors that significantly affect the quality of life of the population. Consequently, the primary task of the structural policy of the authorities at the state, regional and local levels is the formation of public utilities as an economic and social component of the city.

The article highlights the role of communal services in ensuring the socio-economic development of regions, defines the essence of the concept of "communal enterprise". The activity of communal enterprises is analyzed, their classification is determined; trends of changes in the number of communal enterprises in Ukraine and in its regions are determined and investigated. The indicators of the financial condition of public utilities, the sources of their financial support are considered. The level of state support for this industry is assessed; the contribution of utilities to the revenue side of local budgets is analyzed. The presented problems of the functioning of communal enterprises in Ukraine are investigated and analyzed, approaches to solving problems are proposed, and the corresponding conclusions are drawn.

Ключові слова: комунальне підприємство; фінансове забезпечення; децентралізація; комунальне господарство; фінансовий стан; житлово-комунальне господарство; державна фінансова підтримка.

Key words: utility company; financial support; decentralization; utilities; financial condition; housing and utilities; state financial support.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Забезпечення соціально-економічного розвитку будь-якого міста, району в значній мірі залежить від можливостей і потенціалу комунальних підприємств (КП), адже вони, надаючи послуги з теплопостачання, комунально-побутового обслуговування, транспортного й інформаційного забезпечення, є основою комфортного та безпечного життя мешканців місцевої територіальної громади. Сьогодні, на жаль, рівень розвитку даної галузі не повністю задовольняє потреби населення та підприємств. Проблеми, які існують у комунальному господарстві, стосуються кожного мешканця України; вони обумовлені недосконалістю в управлінні комунальними підприємствами, низькою якістю надання комунальних послуг, неефективністю їх діяльності, недостатнім фінансовим забезпеченням та багатьма іншими чинниками, що істотно впливає на рівень якості життя населення країни та її регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вчених та науковців, що приділяють пильну увагу дослідженням діяльності комунальних підприємств, можна виділити: Кириленко О. П. [1; 9], Кіндзюр О. С. [2], Поважний О. С., Попов О. П., Запатріна І. В., Волков В. П. [3], Килимник І. І. [4], Жулин О. В., Зеленюк-Джунь Л. В. [5], Шаповал Л. П. [6], Топчій О. О. [7] та інших. Однак дослідження проблем функціонування підприємств комунального господарства ще не отримало системного характеру та потребує більш детального аналізу, особливо

в контексті забезпечення цих підприємств необхідними фінансовими ресурсами та підвищення ефективності діяльності в умовах децентралізації.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є аналіз діяльності підприємств комунальної власності, їх фінансового забезпечення та визначення наявних проблем функціонування КП.

Виклад основного матеріалу. Комунальне господарство являє собою один із найважливіших та пріоритетних секторів національної економіки будь-якої країни, який гарантує життєздатність населених пунктів та має значний вплив на розвиток багатьох взаємовідносин у державі.

Місцеві органи влади і самоврядування для виконання власних і делегованих повноважень, разом із бюджетними коштами, використовують ресурси свого місцевого, зокрема, комунального господарства. В умовах проведення децентралізації особливо посилюються вимоги до надання якісних послуг комунальними підприємствами.

Структура комунального господарства має наступний склад: водопостачання та водовідведення, міський транспорт і шляхове господарство, теплопостачання, електричні мережі та ін.

Перш за все, розглянемо сутність поняття «комунальне підприємство». Комунальне комерційне підприємство є суб'єктом підприємницької діяльності, майно якого перебуває у комунальній власності і закріплюється за таким підприємством на праві господарського відання. Майно комунального некомерційного підприємства перебуває у комунальній власності та закріплюється за ним на праві оперативного управління [8].

Існують різні підходи до класифікації підприємств комунальної власності. Залежно від способу утворення й формування статутного фонду виокремлюють корпоративні комунальні підприємства, а також унітарні, які, в свою чергу, поділяються на комерційні та некомерційні.

Кириленко О. П. [9] класифікує КП залежно від джерел фінансування їхньої діяльності. За цією ознакою КП поділяються на ті, які знаходяться на повному утриманні місцевих бюджетів, ті, що частково утримуються з місцевих бюджетів та підприємства, які працюють на засадах самоокупності.

На наш погляд, найбільш прийнятною на даний момент є класифікація в залежності від ролі КП для органів місцевого самоврядування, згідно якої виділяють комунальні підприємства, які надають послуги загального економічного інтересу, підприємства, що виконують окремі функції виконавчих підрозділів, та КП, які працюють на конкурентних ринках [10].

Проаналізуємо тенденції змін чисельності комунальних підприємств по Україні та Полтавській області в період децентралізації (табл. 1, рис.1).

Таблиця 1.
Динаміка кількості комунальних підприємств в Україні та Полтавській області протягом 2014-2019 рр.
(на початок року)

Показник	Роки						Темп росту
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Кількість юр. осіб в Україні, всього, од.	1100278	1072945	1121347	1185071	1235024	1298435	1,18
у т. ч.: комунальних підприємств	12512	11464	11438	11677	11640	12842	1,03
Питома вага КП у загальній к-сті юридичних осіб, %	1,14	1,07	1,02	0,99	0,94	0,99	0,87
Кількість юр. осіб в Полтавській області, всього, од.	29189	29358	30147	31227	32009	32775	1,12
у т. ч.: комунальних підприємств	378	373	373	397	402	459	1,21
Питома вага КП у загальній к-сті юр. осіб Полтавської області, %	1,30	1,27	1,24	1,27	1,26	1,40	1,08

Джерело: складено за даними [12]

Як свідчать дані (табл. 1), упродовж досліджуваного періоду кількість КП збільшилась в цілому по Україні на 330 одиниць, або на 3 % та по Полтавській області (на 81 од., або на 12 %). Темп росту чисельності КП по Полтавській області більше, ніж по Україні; одною із причин цього є те, що в умовах реформування галузі охорони здоров'я до складу комунальних некомерційних підприємств стали відносити бюджетні установи охорони здоров'я. У Полтавській області, яка була пілотним регіоном у проведенні першого і другого етапів реформи, всі бюджетні установи змінили свій статус на комунальні некомерційні підприємства. Також це пояснюється тим, що часто КП створюються не зовсім за потребою, виходячи із політичних або інших інтересів, та у тих сферах, де могли б діяти й приватні підприємства.

Рис. 1. Динаміка кількості комунальних підприємств в Україні за областями у 2014 і у 2019 рр., одиниць
Джерело: складено автором за даними [12]

Як видно з рис. 1, протягом аналізованого періоду чисельність комунальних підприємств збільшилась практично у всіх областях України.

В Україні кожного року реєструються нові комунальні підприємства. Створення КП у великій кількості саме після виборів [5] підтверджує, що органи місцевого самоврядування мають на меті іноді не забезпечення добробуту громадян, а реалізацію корупційних інтересів чиновників.

Велика кількість комунальних підприємств та відсутність дієвого контролю з боку держави перешкоджають ефективному моніторингу їхньої діяльності. Низький рівень прозорості створює передумови зловживання керівниками їх службовим становищем. Незважаючи на велику кількість КП, діяльність багатьох із них не оприлюднюється в офіційній звітності. В умовах діджиталізації недостатнє оприлюднення даних деякими КП негативно впливає на загальну прозорість їх фінансово-господарської діяльності і в цілому місцевих фінансів.

Варто відмітити, що в сучасних умовах фінансовий стан підприємств комунального господарства є незадовільним та потребує негайного втручання всіх зацікавлених сторін, і в першу чергу, держави та органів місцевого самоврядування. Розглянемо основні показники фінансового стану підприємств житлово-комунального господарства (ЖКГ), які є основою всього сектору комунальної власності за 2014-2018 рр. (табл. 2).

Таблиця 2.
Показники фінансового стану підприємств ЖКГ в Україні за 2014–2018 рр., млн грн

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	Абс. приріст, млн. грн.	Відн. приріст, %
Прибутки підприємств	1245	698	423	760	782	-463	-37
Збитки підприємств	3010	4200	6100	5600	6200	3190	106
Дебіторська заборгованість	13877	15959	19310	237420	30030	16153	116
Кредиторська заборгованість	26542	29727	33295	30600	38400	11858	45
Заборгованість населення за ЖКГ	14708	10978	13735	16395	24420	9712	66

Джерело: [7]

Аналіз фінансових результатів господарської діяльності підприємств галузі протягом 2014–2018 рр. свідчить про її збитковість. Зокрема, згідно з даними табл. 2, у 2018 р. обсяг збитків комунальних підприємств у 8 разів перевищив обсяг їх прибутків. Понад третина підприємств комунальної власності є збитковими [11]. Отже, динаміка показників фінансового стану підприємств відображає загрозливі тенденції збільшення їх збитковості, скорочення прибутковості послуг, підвищення обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості як наслідок зростання заборгованості населення за житлово-комунальні послуги. Упродовж 2014–2018 років через збільшення заборгованості та витрат прибутковості підприємств знизилася на 37 %.

Також однією з основних проблем щодо функціонування КП є відсутність прагнення з боку місцевої влади ефективно використовувати фінансові ресурси та розвивати підприємства з метою надання якомога якісніших послуг споживачам. Аналітики центру економічної стратегії порівняли показники рентабельності українських комунальних підприємств, розташованих в обласних центрах, за якими були оприлюднені дані, із загальними показниками всіх українських компаній у відповідній галузі (табл. 3).

Таблиця 3.
Порівняння рентабельності активів і власного капіталу в окремих секторах

Показник	Галузь	Середній показник проаналізованих КП, 2017- 2018 рр.	Загалом по сектору, 2017- 2018 рр.
Рентабельність активів	Водопостачання, каналізація	-5 %	-2,78 %
	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-1 %	-0,95 %
	Транспорт та логістика	-2 %	-1,15 %
Рентабельність власного капіталу	Водопостачання	-1 %	-5,83 %
	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-5 %	-3,29 %
	Транспорт та логістика	-3 %	-2,05 %

Джерело: сформовано на основі [10]

Як свідчать дані табл. 3, комунальним підприємствам характерні від’ємна рентабельність власного капіталу та активів. Особливо це стосується підприємств, що надають послуги загального економічного інтересу (водо-тепло- і газопостачання, управління побутовими відходами) та громадського транспорту. У цих сферах більшість підприємств є комунальними. Вони надають комунальні послуги за регульованими тарифами та мають високий ступінь зношеності основних фондів. Негативні рівні дохідності власного капіталу та активів в середньостроковій перспективі не забезпечують оновлення й підтримку основних фондів та інвестиції в людський капітал (працівників), необхідних для забезпечення належної якості суспільних послуг для комунальних підприємств.

Також однією з ключових проблем галузі є формування дієвих механізмів фінансового забезпечення комунального господарства. Основними джерелами забезпечення фінансовими ресурсами підприємств комунальної

власності є кошти державного та місцевих бюджетів, гранти, кредити банків, кошти міжнародних організацій, власні фінансові ресурси, які створюються за рахунок прибутку, амортизаційних відрахувань та ін.

Оскільки для більшості комунальних комерційних підприємств характерна збитковість, тому фінансове забезпечення діяльності відбувається у значній мірі за рахунок державної фінансової допомоги, зокрема, за рахунок фінансування з місцевих бюджетів. Саме незадовільний фінансовий стан КП є типовим виправданням додаткового фінансування з місцевих бюджетів. Існування за рахунок отримання ними бюджетної допомоги може спотворювати конкуренцію, а також нести в собі корупційні ризики.

Проаналізуємо рівень державної підтримки даної галузі (рис. 2), тобто пряме бюджетне фінансування ЖКГ з місцевих бюджетів за 2014-2019 роки.

Рис. 2. Динаміка видатків з місцевих бюджетів на ЖКГ та виконання їх планових показників протягом 2014-2019 років

Джерело: складено за даними [13]

Згідно рис. 2, бачимо, що впродовж аналізованого періоду державна підтримка ЖКГ з місцевих бюджетів в Україні хоч і збільшилася фактично у 1,94 рази, однак характеризується недофінансуванням порівняно з плановими показниками, що пояснюється обмеженістю фінансових ресурсів місцевих бюджетів та невиконанням планів їх доходної частини.

Зважаючи на значний рівень зношеності основних фондів (80 %) [7], недофінансування галузі може призвести до виникнення небезпечних та аварійних ситуацій, підвищення соціальної напруги в суспільстві, погіршення екологічної ситуації у містах. Оскільки основні фонди в секторі комунального господарства, зокрема ЖКГ, є дуже зношені, то вони потребують оновлення та модернізації, яке може здійснюватися за рахунок таких джерел фінансового забезпечення, як кошти бюджету, а також грантової підтримки, вітчизняних і міжнародних кредитів, лізингу тощо.

Разом з тим, частина комунальних підприємств перераховує в міські бюджети податок на прибуток. Проаналізуємо внесок комунальних підприємств в доходну частину місцевих бюджетів України через сплату податку на прибуток за 2014-2019 рр. (рис. 3).

Рис. 3. Динаміка податку на прибуток підприємств комунальної форми власності по Україні з 2014 по 2019 рр.

Джерело: складено за даними [13]

Аналіз свідчить, що протягом досліджуваного періоду податок на прибуток комунальних підприємств загалом мав тенденцію до збільшення, проте з 2015 року по 2019 він зменшився на 211 687,6 тис. грн (рис. 3). Його частка в доходах місцевих бюджетів за 2014-2019 рр. зросла лише на 0,01 % та у 2019 році становила 0,07 %. Таким чином, роль комунальних підприємств в наповненні місцевих бюджетів є незначною, а їх вплив на величину бюджетів – невеликим.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, на даний момент у комунальному господарстві накопичено багато проблем, які ставлять під загрозу можливість його сталого функціонування. До них належать: збитковість підприємств; нестача прозорості в їхній діяльності; відсутність системних перетворень у цій сфері; незадовільний фінансовий стан підприємств, зношеність основних фондів; небажання з боку місцевої влади ефективно використовувати їх фінансові ресурси; недофінансування галузі; наявність корупційних ризиків та багато інших. Наявність цих проблем не дозволяє досягти бажаного результату щодо створення фінансово спроможних та ефективно працюючих у ринкових умовах КП, які б надавали споживачам послуги необхідного рівня і якості.

Тому зазначені проблеми зумовлюють необхідність пошуку та впровадження нових концептуальних підходів до реформування комунальної сфери. Для вирішення вказаних проблем можна запропонувати наступні заходи: забезпечення достатнього бюджетного фінансування галузі [5]; забезпечення належного контролю за цільовим та ефективним використанням бюджетних коштів; створення комунального банку для надання пільгових кредитів комунальним підприємствам [14; 15]; підвищення рентабельності функціонування та інвестиційної привабливості підприємств галузі, покращення якості та зниження собівартості послуг за допомогою модернізації виробництва [7; 16; 17].

Список літератури.

1. Кириленко О. П. Фінансове забезпечення підприємств водопостачання та водовідведення в умовах бюджетної децентралізації. *Фінанси України*. 2015. № 3. – С. 88-101.
2. Кіндзюр О. С. Регулювання інвестиційного розвитку житлово-комунальної сфери України: дис... кандидата економічних наук: 08.00.03. Львів, 2017.
3. Наукові засади реформування і розвитку житлово-комунального господарства: монографія. Поважний О.С., Попов О.П., Запатріна І.В., Волков В.П. та ін. Черкаси. Брама-Україна, ЧДТУ, 2011. – 436 с.
4. Килимник І. І. Практичні проблеми в галузі житлово-комунального господарства та шляхи їх вирішення. *Open Journal System*, № 1 (2015), С. 48-50.
5. Жулин О. В., Зеленьук-Джунь Л. В. Управління фінансовими ресурсами комунальних підприємств і перспективи їх розвитку. *Бізнес-інформ*, № 7, 2020. URL: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf.

6. Шаповал Л. П. Формування фінансово-кредитних відносин в комунальному господарстві. *Формування ринкових відносин в Україні*: Збірник наукових праць. Вип. 10 (101). К., 2009. С.127 – 131.
7. Топчий О. О. Модернізація сфери житлово-комунального господарства міських агломерацій в умовах децентралізації: дис. на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.05. Одеська національна академія харчових технологій МОН України. Одеса, 2020.
8. Господарський кодекс України. Ст. 78 від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.
9. Місцеві фінанси : підруч. за ред. д.е.н., проф. О. П. Кириленко. 2-ге вид., доп. і перероб. Тернопіль : Економічна думка ТНЕУ, 2014. 448 с.
10. Як побороти неефективність комунальних підприємств? // Центр економічної стратегії. 27.08.2020. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=wm&ogbl#inbox/FMfcgxwKkRMtISfPZLWKVKjWChZRLcpg?projector=1&messagePartId=0.1>.
11. Як фінансування комунальних підприємств спотворює конкуренцію? // Центр економічної стратегії. 20.05.2020 р. URL: <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition/>.
12. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/Arch_reg.htm.
13. Офіційний веб-сайт Державної служби Казначейства. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.
14. Глухова В. І., Гомулко Н. В. Комунальний кредит як джерело фінансового забезпечення розвитку територіальних громад. *Modern Economics*. 2020. № 21. С. 19-25. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2020)-06).
15. Погорєлов В. С. Формування бюджетів територіальних громад в умовах фіскальної децентралізації. Автореферат дис... кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси, кредит. ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», Київ, 2019. 22 с.
16. Загірняк Д.М., Данилко В.К., Іщенко С.В., Лига Д.Л. Стратегічна стійкість в умовах глобалізації економіки як антикризовий інструмент. *Вісник НТУ «Харківський політехнічний інститут» (Економічні науки)*. Харків, 2020 (3). С. 102-105. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.3.102>.
17. Trunina I., Kushal I., Zagirniak D. An imitation model of the financial-economic mechanism of taking strategic decisions at the enterprise. *Proceedings IES2018 Innovative Economic Symposium 2018*. Beijing, China, 2018. SHS Web of Conferences 61, 01027 (2019) IES2018.

References.

1. Kyrylenko, O. P. (2015), “Financial support of water supply and sewerage enterprises in terms of budget decentralization”, *Finansy Ukrainy*, vol. 3, pp. 88-101.
2. Kindzyur, O. S. (2017), “Regulation of investment development of housing and communal services of Ukraine”, Abstract of Ph.D. dissertation, Economy and management of the national government, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine.
3. Povazhnyy, O.S. Popov, O.P. Zapatrina, I.V. and Volkov, V.P. (2011), *Naukovi zasady reformuvannya i rozvytku zhytlovo-komunal'noho hospodarstva* [Scientific principles of reforming and development of housing and communal services], Brama-Ukraina. ChDTU, Cherkasy, Ukraine.
4. Kylymnyk, I. I. (2015), “Practical problems in the field of housing and communal services and ways to solve them”, *Open Journal System*, vol. 1, pp. 48-50.
5. Zhulyn, O. V. and Zelenyuk-Dzhun', L. V. (2020), “Management of financial resources of utilities and prospects for their development”, *Biznes-inform*, [Online], vol. 7, available at: http://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2020-7_0-pages-174_180.pdf. (Accessed 16 Jan 2021).
6. Shapoval, L. P. (2009), “Formation of financial and credit relations in public utilities. Formation of market relations in Ukraine”, *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 10 (101), pp. 127 – 131, Kyiv, Ukraine.
7. Topchiiy, O. O. (2020), “Modernization of the sphere of housing and communal services of urban agglomerations in the conditions of decentralization”, Abstract of Doctor of Economics dissertation, Development of productive forces and regional economy, Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, Ukraine.
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), “Commercial Code of Ukraine, article 78”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>. (Accessed 18 Jan 2021).
9. Kyrylenko, O. P. (2014), *Mistsevi finansy* [Local finances], Ekonomichna dumka TNEU, Ternopil, Ukraine.
10. Center for Economic Strategy (2020), “How to overcome the inefficiency of utilities?”, available at: <https://mail.google.com/mail/u/0/?tab=wm&ogbl#inbox/FMfcgxwKkRMtISfPZLWKVKjWChZRLcpg?projector=1&messagePartId=0>. (Accessed 19 Jan 2021).
11. Center for Economic Strategy (2020), “How does utility financing distort competition?”, available at: <https://ces.org.ua/how-does-utility-financing-impairs-competition/>. (Accessed 18 Jan 2021).

12. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2021), available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/Arch_reg.htm. (Accessed 15 Jan 2021).
13. Official website of the State Treasury Service (2021), available at: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu/>. (Accessed 20 Jan 2021).
14. Glukhova, V.I. and Homulko, N.V. (2020), "Communal credit as a source of financial support for the development of territorial communities", *Modern Economics*, [Online], vol. 21, available at: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2020\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2020)-06). (Accessed 16 Jan 2021).
15. Pohoryelov, V. S. (2019), "Formation of budgets of territorial communities in the conditions of fiscal decentralization", Ph. D. Thesis, Money, finance, credit, Kyiv National Economic University of Vadim Hetman, Kyiv, Ukraine.
16. Zagirniak, D. M. Danylko, V. K. Ishchenko, S.V. and Lyha, D. L. (2020), "Strategic stability in the context of economic globalization as an anti-crisis tool", *Visnyk NTU «Kharkivs'kyi politekhnichnyi instytut» (Ekonomiczni nauky)*, [Online], vol. 3, available at: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/2519-4461.2020.3.102>. (Accessed 17 Jan 2021).
17. Trunina, I. Kushal, I. and Zagirniak, D. (2018), "An imitation model of the financial-economic mechanism of taking strategic decisions at the enterprise", Proceedings IES2018 Innovative Economic Symposium 2018, Beijing, China.

Стаття надійшла до редакції 20.01.2021 р.